

Blik op deelstaten nuanceert verkiezingsuitslag

Uitslag weerspiegelt niet machtsverhoudingen in deelstaten

Achtergrond - 26 september 2013

Wie oppervlakkig kijkt naar de verkiezingsuitslag van zondag, ziet een land dat overwegend tevreden is met de zittende macht en navenant conservatief stemt. Maar dat beeld is vertekend. De verschillen tussen Oost en West zijn nog steeds groot en de uitslag staat ook ver af van de machtsverhoudingen in de deelstaten. Daarmee rijst een groot probleem voor Merkel in de Bondsraad.

Historische nederlaag voor de SPD! Die Linke met 20 procent de op één na grootste partij! De eurosceptische Alternative für Deutschland haalt de kiesdrempel en komt in de Bondsdag! Stel je de krantenkoppen voor als de zes oostelijke deelstaten in Duitsland representatief waren voor het hele land.

Dat zijn ze niet. Integendeel, de verschillen met de tien deelstaten in West-Duitsland (West-Berlijn niet meegerekend) zijn opmerkelijk. De historische scheiding tussen Oost- en West-Duitsland blijkt lang door te werken. Het onderscheid tussen deze beide delen is mentaal en cultureel groter dan elk ander regionaal verschil in Duitsland. Waar de uitslag van de westelijke deelstaten - 80 procent van de kiezers - nog redelijk de landelijke einduitslag weerspiegelt, liggen de verhoudingen in de oostelijke deelstaten heel anders.

West-Duitsers gunden FDP kiesdrempel wel

Is dit belangrijk? Wel als je bijvoorbeeld bedenkt dat de kiezers in West-Duitsland de liberale FDP de kiesdrempel wel gegund hadden. Dat de partij eronder is blijven steken, komt door het abominabele resultaat in het oosten. Daar hadden de liberalen in hun campagne op kunnen inspelen, want het is niet zo dat ze daar traditioneel nooit op veel stemmen kunnen rekenen. De FDP heeft in de oostelijke deelstaten gemiddeld meer dan 7 procent verloren. Veel van haar kiezers zijn naar de Alternative für Deutschland overgestapt, die dankzij de oostelijke proteststem dus bijna de kiesdrempel heeft gehaald.

Stemverhoudingen West/Oost
(in procenten)

CDU/CSU: 41,5. West: 42 (waarvan CSU: 7,4); Oost: 37,1

SPD: 25,7. West: 27,2; Oost: 18,7

Linke: 8,6. West: 5,3; Oost: 20,1

Grüne: 8,4. West: 8,9; Oost: 6,1

FDP: 4,8. West: 5,2; Oost: 2,8

AfD: 4,7. West: 4,4; Oost: 5,6

(West: resultaat in de tien West-Duitse deelstaten; Oost: resultaat in de zes Oost-Duitse deelstaten. Op basis van de [tweede stem >>](#))

De SPD heeft het in Oost-Duitsland veel slechter gedaan dan in het Westen: in de voormalige DDR haalde ze 18,7 procent van de stemmen, in West-Duitsland 27,2 procent. Dat geldt ook voor Die Grünen: 6,1 procent versus 8,9. Die Linke daarentegen heeft haar succes vooral aan de Oost-Duitsers te danken: 20,1 procent tegenover 5,3 in West-Duitsland. Eigenlijk is de enige partij die het in Oost- en West-Duitsland ongeveer even goed heeft gedaan de CDU.

Slecht resultaat CDU in de deelstaten

De verkiezingswinst dankt de partij aan de populariteit van Merkel én aan het goede resultaat van de CSU in Beieren. Als de 7,4 procent van Beieren niet wordt meegeteld bij de 41,5 procent die ze samen haalden, komt de CDU uit op 34,1 procent.

Maar als je naar de CDU op deelstaatniveau kijkt en Beieren even buiten beschouwing laat - waar zusterpartij CSU half september de absolute meerderheid haalde - blijken de christendemocraten het helemaal niet zo goed te doen. De CDU verloor de afgelopen vier jaar bij negen van de 15 deelstaatverkiezingen zetels - en in sommige gevallen flink veel. In Hamburg werd de partij in 2011 gehalveerd en in de belangrijke deelstaten Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen verloor de CDU resp. 6,5 en 8,3 procent van de stemmen. In totaal regeert de CDU nog in 7 deelstaten. Dat waren er in 2009 bij het aantreden van Merkel-II nog 12. En in zes deelstaten - Berlijn, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Voorpommeren en Noordrijn-Westfalen - hebben de christendemocraten inmiddels minder dan 30 procent van de stemmen. Op deelstaatniveau is de CDU dus ver verwijderd van de absolute meerderheid waar ze bij de Bondsdagverkiezingen nipt aan voorbijging.

Nu kan de deelstaatpolitiek niet één op één worden vergeleken met de bondspolitiek. Er staan andere figuren aan het roer, bovendien hebben de deelstaten andere competenties en verantwoordelijkheden dan de bondsregering. Europa, dat zo'n belangrijke rol speelde in de Bondsdagverkiezingen en waarmee kanselier Merkel zich zo goed kon profileren, is als thema vrijwel afwezig in de

deelstaten. Daarmee rijst uit de deelstaatpolitiek een ander beeld op van de verhoudingen tussen de partijen dan je volgens het stemgedrag bij de Bondsdagverkiezingen zou verwachten.

Grote coalitie geen meerderheid in Bondsraad

De SPD kwam bij de Bondsdagverkiezingen zondag maar net boven het historische dieptepunt van 2009 uit. Maar in de deelstaatregeringen is de partij met afstand het meest vertegenwoordigd. Ze regeert in 13 van de 16 deelstaten, in Hamburg zelfs met een absolute meerderheid. Daarmee kleurt ook het grootste deel van de Bondsraad, de vertegenwoordiging van de deelstaten, rood. Maar zelfs met die grote SPD-vertegenwoordiging heeft een grote coalitie van CDU/CSU en SPD geen meerderheid in dit parlementaire orgaan.

In het federale stelsel vormen de deelstaten via de Bondsraad een eigen kracht in de bondspolitiek. In de Bondsraad krijgen ze de kans nationale wetgeving te toetsen aan de eigen regionale belangen. Daarbij moet elke deelstaat als er gestemd wordt met één stem spreken. De regeringspartijen in de deelstaten moeten het dus met elkaar eens worden over hun keuze. Hier schuilt het probleem van een eventuele grote coalitie van CDU/CSU en SPD: in de meeste deelstaatregeringen waarin de SPD zit, regeert ze met Die Grünen of Die Linke. Die deelstaatcoalitiepartners zal ze in de Bondsraad dus steeds opnieuw moeten overtuigen om te stemmen voor het regeringsstandpunt dat ze in een kabinet-Merkel-III zou innemen.

De enige regering die op dit moment een meerderheid in de Bondsraad zou hebben, is er een van SPD, Die Grünen en Die Linke. En dat blijft nog wel even zo. De eerstvolgende deelstaatverkiezingen vinden in het najaar van 2014 plaats in Brandenburg, Saksen en Thüringen. Als er voor die tijd geen deelstaatregeringen vallen, blijven de verhoudingen in de Bondsraad nog een jaar zoals ze nu zijn. Dat maakt de puzzel voor Merkel om een stabiele regering te vormen alleen maar moeilijker.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3132/blik-op-deelstaten-nuanceert-verkiezingsuitslag>